

Karien Pottas

KINDERKARAKTERS IN *ONSE HYMIE*

Soos die leser van Etienne Leroux se romans reeds weet, ontmoet 'n mens daarin verteenwoordigers van al die segmente van die samelewing, en dit gebeur ook in die roman *Onse Hymie*. Die groepe karakters wat gewis nadere kennismaking regverdig, is die verskillende groepe kinders wat in die roman figureer.

In *Onse Hymie*, is drie groepe kinders aan die bod. Daar is die groep paraplegiese kinders wat in die Vleispaleis fiks word (p. 106). Daar is ook die groep wat ligsinnig leer om weerbaar te word (p. 101), en laastens is daar die see van swart kinders waarin Hymie sy einde vind (p. 126).

Daar sal eerstens gekyk word na die tekstuele aanbod van die kindergroepe. Om egter die doen en late van die kinders in sy volle implikasie te verstaan, is dit nodig om ook ondersoek in te stel na verskeie simbole wat in die tonele, waarin kinders betrokke is, opduik.

In *Onse Hymie* word 'n leidraad gegee dat simbole sowel in die algemene simboliek as in die Bybel gesoek moet word. Wat aardbewings betref word die leser dan ook verwys na sowel Cirlot, die outeur van 'n bekende simboolwoordeboek, as die Bybel:

“Die Bybel noem ook aardbewings as een van die tekens van Christus se wederkoms (Matt. 24 en Luk 21)...

Volgens J.E. Cirlot word aardbewings mitologies veroorsaak deur 'n theriomorfiese demoon” (p. 85).

Dit is dus geldig om vir die verklaring van die roman simbole in die algemene simboolensiklopedieë sowel as in die Bybel te ondersoek.

Etienne Leroux het rondom sy oeuvre oor verskillende dinge uitsprake gemaak. Ook dié soort inligting sal gebruik word om die roman, *Ons Hymie* in sy volle implikasie te belig. Terwyl na die tekstuele aanbod van die drie groepe kinders gekyk word, sal ook die onderliggende simboliek met behulp van die algemene simboliek en Bybeluitsprake nagegaan word. En daarbenewens sal uitsprake van die skrywer self ook geraadpleeg word om die grootste moontlike interpretasiespektrum oor die roman te gebruik.

1. Die paraplegiese kinders

Die verteller beskryf die paraplegiese kinders van die Vleispaleis met woorde van deernis, en dui so aan hoe Onse Hymie en Johannes Garries hulle vind:

Hulle beweeg steeds na die binnekringe van die Vleispaleis en hulle sien paraplegiese kinders en verminkte jongmans en meisies, vermink as gevolg van motorongelukke, wat in 'n saal die kragte in hulle bolywe bewys. Die verminktes doen ongelooflike kragtoere op balke terwyl hulle boonste spiere, wat nog leef, bult" (p. 106).

Die leser kry die indruk dat die kinders se bolywe nie baie knus gekleed is nie, anders sou die spiere wat bult nie sigbaar wees nie. 'n Halfnaakte of naakte bolyf het egter simboliese waarde want volgens Ad. de Vries (1974:337) is 'n naakte bolyf die simbool van moed.

Hoe dit ookal sy, hierdie kinders lewer 'n vertoning tydens 'n skou, en hulle vertoning word onderbreek wanneer die perd met die gebreekte been, Loverboy, aan die toeskouers bekend gestel word. Hierdie verhaaltjie van die vertoning by die skou word in die geheel tussen hakies geplaas - asof die implisiete outeur 'n verduideliking van die kinders se gestremdheid wou gee.

"(Hulle is besig om te oefen. Twee dae gelede het hulle by 'n skou opgetree. Voordat die Brahmaanbulle en die Amerikaanse saalperde beoordeel is, het Poppie se neef as seremoniemeester opgetree en hy moes gevat wees. Hy vertel vuil grappies en die boere lag. Hy hou hulle aan die gang ... Iemand tik hom op die skouer en fluister iets in sy oor. Hy lyk sigbaar aangedaan.

'Stilte, stilte, asseblief!' Hy staan op en die vertoning word onderbreek. 'Ek moet 'n aankondiging doen wat my hart breek.' Hy aarsel 'n oomblik, en kry dan weer beheer oor homself. 'Loverboy, die kampioensaalperd van Suid-Afrika, het so pas sy been gebreek. Ek vra die eienaar om na die mikrofoon te kom.' Die eienaar, geklee in sy ruitersuniform, kom met 'n geboë hoof nader. 'Dit is waar', sê hy. 'Loverboy het sy been gebreek' ... Die eienaar van die gebroke kampioenperd loop saam met kinders in rystoele en op krukke na die middelpunt van die arena, waar 'n

pragtige hings op drie bene steier en met gevleuelde neusgate snork terwyl die optog naderkom.

Die toeskouers juig en huil)" (p. 107).

Daar moet nou eers op 'n syspoor afgedraai word en die hele simboliek van die roman kortliks aangedui word, om bogenoemde te vertolk.

Wanneer die roman *Onse Hymie* ter hand geneem word, is die leser terdeë bewus van die nakende vrou op die stofomslag wat ook in die romanteks beskryf word: "Onwillekeurig bedek sy haar borste en skaamdeel met 'n arm en vyf vingers op al die plekke" (p. 46). Soos reeds gemeld, is dit geregtig om 'n simboolwoordeboek na te slaan en so die simboliek van naaktheid te ondersoek.

"In the Old Testament the eulogy of the female body in the 'Song of Songs' is contrary to the generally prevailing sentiment of the ancient Hebrews, such as is expressed by Jeremiah 13:26" (Hall, 1980:226).

Indien die profesie van Jeremia gelees word, kom daar soveel ooreenkomste voor tussen bogenoemde profesie en die roman, *Onse Hymie* dat Jeremia se profesie as t' ware as oerteks van die roman geld.¹

In die *Bybel met Verkiarende Aantekeninge* word by die einde van die sewende en begin van die agste hoofstuk van Jeremia gemeld dat hierdie Jeremia-gedeelte 'n profesie bevat teen *kinderoffers* en *sterrediens* (1958:1616). (My kursivering - kp.)

Indien die leser bekend is met die feit dat alkoholmisbruik en egskeidings die redes is waarom die grootste persentasie kinders in Kinderhuise beland, kan dit wees dat die outeur met bostaande verduideliking tussen hakies aantoon dat daar by hierdie kinders ook van geestelike gestremdheid sprake is.

Die perd is dikwels simbool van die wilde, primitiewe drifte, waaronder ook die seksuele drif by die mens (Jung, 1966:170). Die Amerikaanse Saalperd, met sy gebreekte been, se naam is juis

¹ 'n Uiteensetting van die belangrikste ooreenkomste tussen die profesie van Jeremia en die roman *Onse Hymie* is beskikbaar in Pottas, C.L. 1984. *Destruksie in die romans van Etienne Leroux met besondere verwysing na Onse Hymie* (M.A.-verhandeling - P.U. vir C.H.O.)

Loverboy. Die gegewe dat 'n perd met 'n gebreekte been by 'n skou aan mense getoon sal word, is heel onwerklik, en die verteller laat die leser visueel beleef dat die "pragtige hings op drie bene steier en met gevleuelde neusgate snork terwyl die optog nader kom" (p. 107).

Juis in die Bybelhoofstuk waar die profeet Jeremia profeteer teen die kinderooffers, lees 'n mens ook: "Hulle wag op vrede, maar daar is niks goeds nie ... Van Dan af word die gesnuif van sy perde gehoor, vir die geluid van die gerunnik van sy perde bewe die hele land" (Jer. 8:16).

Die steierende perd in *Onse Hymie* wat net so handel soos 'n dronk persoon, en die feit dat die Bybelprofesie oor kinderooffers ook verwys na 'n runnikende perd wat die land laat bewe, laat die vermoede net sterker posvat dat dit hier wel gaan om die geestelike nood van sorgbehoewende kinders. Met die perd as simbool word egter behoorlik afgereken want 'n kunsskepping met die perd as sentrale figuur disintegreer totaal tydens die aardbewing, aldus die verteller:

" ... en 'n artistieke spuitfontein ontwerp deur die kunstenaar Michiel van Aarde - de Jongh, bestaande uit vurige perde wat water deur hulle neusgate spuit, verkrummel en land met 'n boog in die swembad" (p. 93).

Uit die hele toneel waarby hierdie kinders betrokke is, spreek 'n sekere deernis van die implisiete outeur vir die kinders. Die verteller gebruik woorde soos: "Die verminktes doen ongelooflike kragtoere" (p. 106). Poppie se man se neef sê: "Kom ons juig vir die verminkte kinders. Hulle het goed." As die balke in die Vleispaleis begin val, "aanvaar die kinders dit met gelatenheid gebore uit eie lyding." Die toneel word afgesluit met Johannes Garries se deernisvolle: "Ek het die grootste respek vir hulle" (p. 107).

Daar is ook elders in die roman, *Onse Hymie* 'n stelling waar kinders by implikasie betrek is, en wel in die reeds genoemde stelling om aan te dui dat die Bybel kan gebruik word vir die verklaring van hierdie roman.

Die verteller dui aan: "In 'n Bybelensiklopedie vir die jeug verskyn die volgende gegewe: 'Die Bybel noem ook aardbewings as een van die tekens van Christus se wederkoms ...' (p. 85). Dit is ook insiggewend dat 'n baie nuwe uitgawe van die Bybelensiklopedie

van die Jeug, wat in Europa uitgegee is, nie die gegewens bevat wat aangehaal is nie. Dit kom slegs in 'n ouer uitgawe van sodanige ensiklopedie voor. Met die oog op die hele idee van geestelike verlamming by die kinders, is dit net moontlik dat die implisiete outeur dit as 'n voorkomingsmaatreël sien dat kinders kennis insake aardbewings in Bybelse tye moet bekom, en dan by implikasie moet kinders die hele Bybel goed leer ken.

2. Kinders soos krokodille

Die ander twee groepe kinders in *Onse Hymie* is wel aktief met vernietiging besig. Eerstens is daar die kinders wat nog leer om aëstruksie te pleeg en Onse Hymie en Johannes Garries ontdek hulle ook op pad deur die Vleispaleis:

"Op pad na die swembad vind hulle kinders wat soos krokodille in die gang waggel onder toesig van 'n man in 'n groen uniform. Hy is 'n onderwyser wat die kinders geleer het om die luiperd-kruip uit te voer. So is hulle geleer met skynaanvalle by skole wanneer weerbaarheid getoets word. 'n Aardbewing of 'n aanval deur terroriste? Wie kan sê? Intussen kruip die kinders giggelend voort; die spel van lewe en dood hou vir hulle geen teenstrydigheid in nie" (p. 101).

In hierdie ligsinnige oefenry vir 'n gevaarsituasie, boots die kinders krokodille na. Die simbool van die krokodil is, volgens Cirlot (1967:64), ook tweërlei:

"In the first place, because of its viciousness and destructive power, the crocodile comes to signify fury and evil in Egyptian hieroglyphics. In the second place, since it inhabits a realm intermediate between earth and water, and is associated with mud and vegetation, it came to be thought of as an emblem of fecundity and power."

Hall (1974:55) noem weer dat die krokodil ooreenstem met die kaaiman: "A reptile resembling the crocodile found in tropical America, an attribute of America personified, one of the Four Parts of the World." Amerika is reeds betrek in *Onse Hymie* en wel toe die perd met 'n gebreekte been 'n Amerikaanse saalperd is.

Dit is dan nou gepas om eers 'n stelling van Leroux, wat feitlik 'n dekade voor die verskyning van die roman onder bespreking gemaak is, te bekyk.

Tydens 'n lesing het Leroux gesê:

"My grootste vrees is dat, in die nuwe, strak winterwêreld, die Wit Nar van neo-Marx en neo-Mao, die toonbeeld sal word dat die Westerse genie sal doodloop binne die kringe van onbeperkte individuele vryheid.

Selfs op die gebied van die roman dan, my onbeholpe kreet in hierdie rasonale wildernis: lank lewe die Auguste in sy ondergrondse verset teen die valse oppervlak!

Lank lewe die rumoerige Swart Nar in die hart van alle skrywers!" (Leroux, 1980:90).

Dit wil voorkom asof die implisiete outeur die leser wil du na die besef dat, waar dit in *Onse Hymie* gaan om die beur van die drie kragte teen mekaar, die wit nar van die kommunisme, die swart nar van die volkome beleving van simbole en die onbeperkte individuele vryheid, Amerika as die bakermat van die absolute vryheid van die individu aangewys word.

3 Die swart see van kinders

Die kinders wat soos krokodille rondkruip, voer speel-speel oorlog, maar die Swart kinders word al spelende die see waarin Onse Hymie verswelg:

"En toe sien Onse Hymie vir die eerste keer hoe sy kombi omring word deur 'n see van Swart kinders. Hulle vorm golwe wat die kombi heen en weer ruk. Hy sien net vrolike gesiggies wat hom toeroep: 'Hi, Whitey!' ... Die kinders se getalle groei aan en aan. Die kombi dobber op 'n see. En toe gooi iemand 'n petrolbom en die kombi gaan op in ligtelaaie, wat later 'n inferno word: 'n helle-brandspul" (p. 126).

Dit is dus so dat kinders, ironies, in hierdie roman by uitstek die beeld word van diegene wat destruksie ondergaan en dan ook die finale destruksie in die roman veroorsaak.

Om die totale implikasie van hierdie ondergangstoneel te belig, moet daar ook gekyk word na al die aliasse van die romankarakter Hymie. Een van Hymie se talle name is Flash/Blits Gordon. Ironies genoeg kry Flash Gordon, wat in die begintoneel (p. 9) ontmoet word, in die eindtoneel die strokiesheld se Afrikaanse naam, naamlik Blits Gordon:

"Terwyl die vlamme hom en die kombi verteer, wonder Blits Gordon: Wat het ek verkeerd gedoen? Hy skreeu vir die kinders: 'Julle ken my! Julle ken my!'"

'n Deel van Hymie se tragiese ondergang is ook gebeeld in die naam Flash/Blits Gordon. In die aanvangstoneel van hierdie roman is dit Flash Gordon wat 'n onkuise voorstel aan die hoteleienaar se vrou maak. Hy verbreek dus die tiende gebod: "Jy mag nie jou naaste se vrou begeer nie" (Exodus 20:17). Christus het egter die gebod so uitgebrei: "Maar ek sê vir julle dat elkeen wat na 'n vrou kyk om haar te begeer, reeds in sy hart met haar egbreuk gepleeg het" (Mat. 5: 28). Egbreuk is volgens die wette van Levitikus met stening gestraf en Hymie se sterftoneel begin juis met 'n speelse stening:

"Iemand gooi 'n klip en dit breek die agterste ruit. Nog 'n klip breek die ruit langs hom. En toe gooi iemand 'n blou tennisbal teen sy voorkop" (p. 126).

'n Brandbom verander hierdie stening in 'n inferno. Die implisiete outeur wreek die banaliteit van Hymie se inkriminerende voorstel aan die begin van die roman met 'n afskuwelike sterftoneel.

Maar, wonder die leser, hoekom verander die Amerikaanse naam Flash Gordon na die meer Afrikaanse Blits Gordon. Myns insiens dui die implisiete outeur die leegheid van die huidige kommersiële samelewing, wat hom onder Afrikaners tuisgemaak het, op hierdie manier aan. Die strokiesheld het Afrikaans geword! As Onse Hymie sy dood probeer afweer deur te skree: "Julle ken my! Julle ken my!" (p. 129), is die groot ironie juis hier aanwesig.

Ja, die kinders ken vir Blits Gordon en sy mede-strokieshelde, maar hulle ken *alleen dit* - hulle het deesdae geen kennis meer van die Bybel nie. Hulle ken dus nie die Hymie met die name wat na Christus verwys nie. Hulle ken nie vir Kaptein M.M. Rabinowitz - Zimmerman (p. 5) nie, want dan het hulle geweet van die Timmerman en die Rabbi - beide name wat uitwys na Christus. Ook

in die naamgewing is die boodskap van die roman uitgespel. Die geestelike leegheid van hierdie kitseeu, wat ook aan kinders oorgedra word, gaan uitloop op 'n geestestragedie in Ons Lewe.²

Bronnelys

Primêre bron

LEROUX, Etienne. 1982.

Onse Hymie. Kaapstad en Pretoria: Human en Rousseau.

Sekondêre bronne

ALEXANDER, Pat. red. 1980.

Bybelensiklopedie vir die jeug. Kaapstad: Die Verenigde Protestantse uitgewers.

BYBEL, Die 1959.

Met verklarende aantekeninge. Kaapstad: Verenigde Protestantse Uitgewers.

CIRLOT, J.E. 1962.

A dictionary of symbols (vert. J. Sage). London: Routledge & Paul

DE VRIES, Ad. 1974.

A dictionary of symbols and Imagery. Amsterdam: North Holland Publishing Co.

HALL, James 1980.

Dictionary of subjects and symbols in art. London: Murray.

JUNG, C.G. 1964

Man and his symbols. London: W.H. Allan.

LEROUX, Etienne. 1980

Tussengebied. Johannesburg en Kaapstad: Perskor.

VISSER, J.J.C. 1977

Die Bybelensiklopedie vir die jeug. Kaapstad: Tafelberg.

² (Hymie kan teruggevoer word na die Hebreeuse woord *hajjim* wat *lewe* beteken.)